

Yksihierarkisuuden aiheuttaman jäykkyyden vuoksi NORDICOMin indeksointikäytännössä on hylätty kaikkinaisen hierarkia ja sanastoa käytetään aakkosellisena asiasanastona. Tämä taas aiheuttaa tietokonehaussa sen, ettei ole mahdollista tehdä hierarkiassa automaattisesti laajenevia tai suppevia hakuja, vaan koneelta on kyttävä erikseen kullakin indeksitermillä.

Vaikeuksia aiheuttaa myös se, että tesauruksen sanasto on rakenteeltaan ns. jälkikytketty. Tämä tarkoittaa sitä, että esim. lasten televisionkatselua koskeva tutkimus indeksoidaan

TELEVISION PROGRAMME. VIEWING. CHILD.
eikä esim.

TELEVISION VIEWING. CHILD.
tai

TELEVISION VIEWING OF CHILDREN.
Jälkikytketyssä indeksoinnissa indeksoijalla on useampia mahdollisuuksia valita ja yhdistellä indeksitermejä kuin ns. esikytketyssä indeksoinnissa. Etuna on suurempi joustavuus, mutta hankaluutena indeksoinnin johdonmukaisuuden säilyttäminen. Tämä on erityisen vaikeaa kansainvälisissä järjestelmissä, joissa indeksoijat työskentelevät eri maissa.

Indeksointi ei ole mekaaninen prosessi, vaan intellektuaalista työtä. Indeksointiprosessissa analysoidaan dokumentin sisältö ja synteesi ilmaistaan indeksitermeillä. Eri indeksoijat saattavat päätyä eri ilmaisuihin eikä voi sanoa, että tämä tai tuo ratkaisu olisi väärä. Ei ole olemassa vain yhtä oikeaa indeksointia, vaan useammat ratkaisut voivat olla perusteltuja.

Hakuvaiheessa tämä tuottaa hankaluuksia: on vaikea tietää, millä indeksitermien yhdistelmällä tiettyä aihetta käsittelevää dokumenttia on kuvailtu.

Ihmistieteellisen kirjallisuuden dokumentoinnin ja indeksoinnin kokeilu

Tietokannan koekäyttämisen perusteella olen kallistumassa sille kannalle, ettei tietokantaa kannattaisi tällaisenaan ottaa käyttöön.

Tietokannan tärkein merkitys ei tällä hetkellä ole se, että se helpottaisi tai nopeut-

taisi välittömästi tiedonhakijoiden tiedonsaantia. Tiedonhaun tulos on aivan liian epävarma, mikä keskeisesti johtuu indeksikielen heikkouksista.

Sen sijaan tietokantaa voidaan käyttää tiedonhakujärjestelmän toimivuuden arvioinnissa. Tietokannan avulla voi helpommin kuin painettujen bibliografioiden avulla testata indeksoinnin johdonmukaisuutta.

NORDICOMin tietokannalla on tärkeä merkitys myös yleisemmässä mielessä: ihmistieteellisen kirjallisuuden tiedonhakujärjestelmän ongelmien esiintuomisessa ja tulevassa järjestelmän parantamisessa.

Maija Jussilainen

TOY:n kevätseminaari

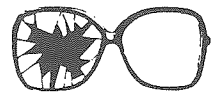
Tiedotusopillisen yhdistyksen kevätkokouksen yhteydessä järjestettiin maaliskuun lopulla (26.3.82) dokumenttielokuvaa käsitellyt seminaari - tai ehkä asia pitäisi sanoa vallan toisin päin: dokumenttielokuvaseminaarin yhteydessä pidettiin myös Tiedotusopillisen yhdistyksen sääntömääräinen kevätkokous. Pohjola-yhtiöiden toimitalossa Helsingissä pidettyihin seminaariin ja kevätkokoukseen osallistui vastaavasti noin 90 ja tarkalleen 9 henkilöä.

Alun alkaen dokumenttielokuvaseminaarin teemaksi kaavailtiin aihetta "Dokumenttielokuva - tietoa vai viestintää?", mutta tästä nykyhetken meikäläisiin tiedotusopillisiin keskusteluihin punoutuvasta teemasta luovuttiin, ainakin sen korostamisesta luovuttiin, koska oli syytä otaksua, ettei "tiedon" ja "viestinnän" välisellä erolla olisi tässä yhteydessä yleistä merkittävyyttä ja kiinnostavuutta.

Itse seminaari osoittikin, ettei "tiedon" ja "viestinnän" vastakohtaisuus ole erityistä kiinnostusta herättävä aihe. Dokumentti kyllä ylimalkaan ymmärretään viestinnäksi, mutta ei tiedolle vastakkaiseksi, vaan nimenomaan juuri tie-

tojen viestinnäksi, *tiedonvälitykseksi*, ei niinkään *vuorovaikutukseksi*, interaktioksi, mikä voisi olla toinen viestinnän käsitteestä lähtevä tulkintalinja. Hallitseva näkemys oli, että dokumentti on aina jonkinlainen *kuva*, image - kaikkine niine hankaluuksineen, joita "kuvalliseen" viestintääjatteluun liittyy (vrt. Leena Paldānin tässä lehdessä olevaan artikkeliin, erit. s. 13, missä Paldān lainaa Janice Winshippin artikkelia "Handling sex", *Media, Culture and Society*, 3 (1), 1981, s. 26).

TOY:n kevätseminaarin ohjelma koostui kolmesta valmistellusta puheenvuorosta, kolmesta eri näkökulmasta tv- ja elokuvadokumenttiin (Arvo Ahlsroos toimittajana, Juha Rosma elokuvan tekijänä ja pedagogina, Tarmo Malmborg tutkijana) sekä kolmen elokuvan/tv-ohjelman erittelystä. Eriteltävinä olivat TV-2:n dokumenttitoimituksen tuottama "Uurnilla tavataan"-ko-huohjelma poliittisesta pelistä, Jarmo Jääskeläisen tv-dokumentti "Ylioppilaan kuolema" puolalaisen yhteiskunnan ristiriidoista sekä EPIDEMin tuottama dokumenttielokuva "Poltettujen talojen maa" Salvadorin sisällissodasta. Erittelijöinä esiintyivät Pertti Hemānus, Eero Silvasti, Jukka Haapasalo, Kauko Pietilä, Seppo Sarlund, Ywe Jalander ja Juhani Wiio. - Erityisesti Jääskeläisen "Ylioppilaan kuoleman" ja TV-2:n "Uurnilla tavataan"-ohjelman kohdalla tuli esille, miten varsin vähän dokumentin tekijän tarkoituksella ja tutkijoiden (mahdollisesti myös yleisön) tekemällä tulkinnalla on yhteistä. Niinpä seminaarin keskusteluissa nousivat korostuneesti esille ne erilaiset subjektipositiot, joita Birminghamin Centre for Contemporary Cultural Studiesin tiedotustutkijat, esim. David Morley (ks. Paldānin artikkelia tässä lehdessä, erit. s.13) ovat kehittäneet. Dokumentteihin - jotka ovat tekstejä - voidaan koodata kosolti erilaisia merkityksiä; yhtä kosolti niistä voidaan merkityksiä purkaa ulos, sellaisiakin, joita ei alunperin ole ensinkään tarkoitettu. Mikään tulkinnoista ei sinänsä ole väärä tai virheellinen; tulkintojen moninaisuus vain osoittaa, miten monenlaisia toisistaan poikkeavia käytäntöjä dokumentteihin kytkeytyy, muiden muassa dokumentin tekijän ja sen tutkijan toisistaan selvästi poikkeavat käytännöt.

katsauksia

Tv- ja elokuvakritiikki ja itse dokumenttielokuvan tai -ohjelman tekeminen ovat eri *lajeja* - kielkonheittoa ja estejuoksua. Tutkimus on oma lajinsa sekín.

Kauko Pietilä

kirja~arvioita

Matka journalismin äärelle

THOMPSON, Hunter S. *Suuri hainmetsästys. Outoja tarinoita oudolta ajalta*. (Valikoiden käännetty teoksesta *The Great Shark Hunt. Strange Tales From A Strange Time*, 1979. Valikoiman artikkelit ovat alunperin vuosilta 1963-1978.) Suom. Pekka Markkula. Esipuhe Esa Saarinen. Pirkkala, Soundi-kirjat/Fanzine Oy, 1982. 476 s.

Hunter S. Thompsonin *Suuri hainmetsästys* on läpileikkaus amerikkalaisen journalismin omituisimman lahjakkuuden tuotantoon. Se on valikoima artikkeleita, joista käy ilmi Thompsonin kehitys perinteellisestä journalistista ensin "uuden journalismin" keskeiseksi hahmoksi ja sitten "gonzo-journalismin" keksijäksi ja lopulta koko journalismin räjähtäminen käsistä villin tajunnanvirran raivatessa paikan.

Läpimurtoteoksessaan *Hell's Angels* (1966), josta *Hainmetsästykseseen* on suomennettu kaksi otetta, Thompson on vielä lähellä perinteistä journalismia. Erikoisuutena on kuitenkin se, että Thompson elää itse yli vuoden Helvetin Enkeleiden mukana eikä vain ulkopuolisen tarkkailijan ominaisuudessa vaan osallistuen myös itse heidän menoihinsa. Teoksessaan hän esittelee itsensä yhtenä kertomuksen päähenkilönä, mutta kirjoittajan kuvaus omista toimistaan on vielä tiukasti funktionaalista; sen tehtävänä on valaista joko Enkeleitä tai ympäristön reaktioita heihin. Olennainen piirre 'Helvetin Enkelit' -kirjassa